

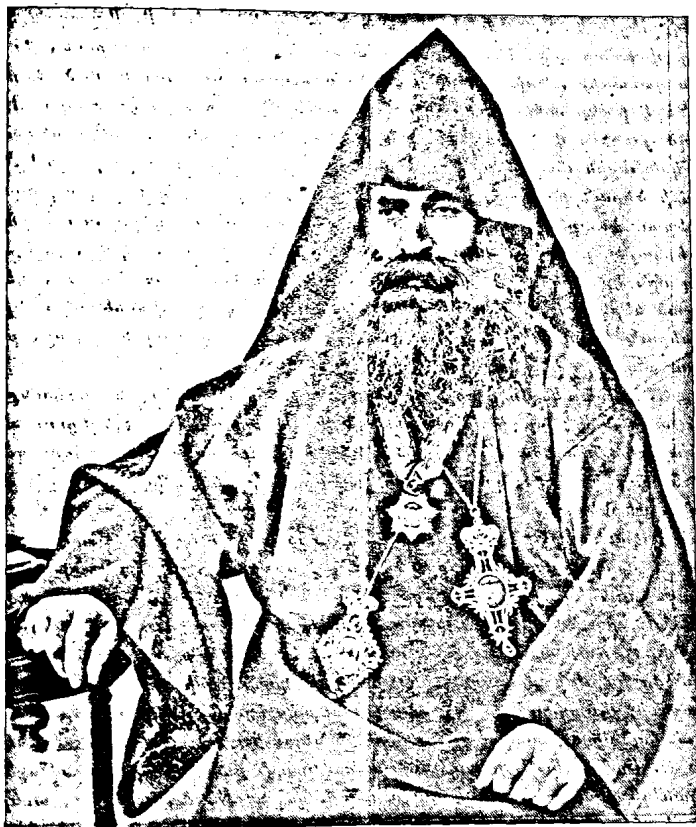
Ս Ի Ո Ն

ԺԳ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1939

✻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ✻

ԹԻԻ 12

ԵՐԱՆԱՇՆՈՐՀ .

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԵԼԵԿԻՈՑ

(Սրբ Լուսարարայե եր Ս. Արքայոյ մէջ)

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ա. Թ. Ո. Ռ. Մ. Ը. Ն. Ա. Լ. Թ. Ա. Փ. Ո. Ի. Բ. . . .

Դառնութեամբ լեցուն անակնկալի մը չեկան բոլոր անոնք, որոնք յուզումով լսեցին Ն. Ս. Օժուժեան Տանն Կիլիկիոյ Տ. Սահակ Բ. Սրբազան կաթողիկոսի վախճանումը: Իննսուն տարիներու բեզմ ունէր իր ուսերուն, իր մահը որքան ցաւառիթ, նոյնքան ընական կը նկատուի: Եւ արդէն մեծ ծերունին տարիներէ ի վեր ամփոփուած իր մենարանին մէջ՝ կը սպասէր անոր: Յաճախ անկեղծ յուզումով կրկնեց ժողովարձական գծառայա քոճն, ամէն անգամ որ զինք կանխեցին վաղամեռիկ ու թանկագին արժէքներ. սակայն չվայելեց Աւետարանի ծերունիին փառքն ու երանութիւնը, հակառակ իր երկար սպասումին: Նմանեցաւ Հռաքելի, որ անմխիթար իր զաւակներուն սուգը լացաւ: Իբրեւ վերջին ներկայացուցիչը իր սերունդին, անիկա կենդանի յիշատակ մը, չիլեւափառ կոթող մըն էր երկու սերունդներու հանդիպման կէտին բարձրացող, կերպով մը օղակ ներկայ և անցեալ, այլևս տարանջատ, զոյգ շրջաններուն: Ի՞նչ եւ նմաններուն կորուստովը, տակաւ կ'անհետանան այն կամուրջները, որոնք ներկան ու անցեալը իրարու կ'առաքելին:

Տ. Սահակ կաթողիկոսի մահով մեր աչքերը անգամ մը եւ արցունքով կը նային ժամանակէ մը ի վեր իրարու ետեւ տապալող Հայ Եկեղեցւոյ անտառէն, այն կաղնիներուն, որոնք մեր Եկեղեցիին ու ցեղին ազնուագոյն զաւակները եղան, և մեր անցեալ կեանքի գորշ միօրինակութիւնը գեղեցկացուցին իրենց արժէքներով:

Տակաւին երէկ իրենց յաւիտենական հանգիստը մտան Տ. Բարգէն, Տ. Խորէն և Տ. Թորգոմ սրբազանները, հաշուելով միայն այս վերջին քանի մը տարիներու մեր Եկեղեցւոյ կորուստները: Կ'երթան մէկիկ մէկիկ, մեր նուիրապետական Աթոռներու ներկայացուցիչները, նօսրացնելով շարքերը մեր Եկեղեցական արժէքներուն: Շիշում մըն է անշուշտ այս մահը, արդար և լցեալը. բայց ան անգամ մը եւ մեր մտածումը կը մթազնէ կորուստովը բոլոր անոնց, որոնք հնադարեան մեծափարթամ աշտարակներու պէս ինկան յաջորդաբար, և սպասումով անոնց՝ որոնք տակաւ կ'ուշանան լեցնելու համար տեղերը առաջիններուն:

Տ. Սահակ կաթողիկոսի տարիներով բազմաշատ, և արդիւնքով ոչ նուազ պատկառելի կեանքը եղած է նուիրումի և զոհողութեանց շարք մը. աւելի երջանիկ ժամանակներու մէջ, թերեւ ան Կիլիկիոյ Աթոռին մեծագոյն կաթողիկոսներէն մին ճանչցուէր: Եթէ ճշմարիտ է այն խօսքը թէ մարդն է որ կը լեցնէ ժամանակը, նոյնքան ճիշդ է նաեւ, թէ ժամանակն է որ կը յայտնաբերէ մարդը: Ն. Ս. Օժուժեան կաթողիկոսութեան երեսունվեց տարիները այս վերջին տեսակետով բախտաւոր ու բեղմնաւոր չեղան, սակայն անոնք փորձաքարը եղան իրական արժէքներու յայտնումին իր մէջ: Կիլիկիոյ տարիներէ ի վեր անփառունակ Աթոռը տիւրը իրադարձութիւններէն վերջ յանձին Տ. Սահակ կաթողիկոսի կը գտնէր իր խաղաղութիւնը, կը տիրանար իր երկար ատենէ ի վեր

կորսնցուցած վարկին, և կը պայծառանար կրթական, տնտեսական և հոգևոր կեանքի արդիւնքներովը, հակառակ կարգ մը աննպաստ հանգամանքներուն, որոնց մէջ կը տառապէր Աթոռը, երբ անոր իբր գահակալ կը կանչուէր ինք:

Յետադարձ երազ ակնարկ մը իր բազմաշատ տարիներու գործունէութեանը վրայ, ցոյց պիտի տայ արդարեւ թէ Տ. Սահակ կաթողիկոս իր խօսքով, իր զըշով, և իր գործունէութեան զանազան կողմերով կրօնականի արդիւնաւէտ կեանք մը ունեցած է: Շատ կանուխէն, իր սարկաւազութեան օրերէն նոյնիսկ, ուշադրաւ եղած էր ան իր զրչի և խօսքի շնորհներովը, թէ՛ իբր ուսուցիչ երուսաղէմի ժառանգաւորաց Վարժարանին, թէ՛ իբր Սիոնի խմբագիր, և թէ՛ իբրեւ երուսաղէմի Աթոռին նուիրակ ի Ռուսաստան:

Իր պատրաստած դասագրքերը, իր հմտալից ու համեղ յօդուածները, և իր խօսքի իւրաքանչիւր զրաւչութիւնն ու շնորհը, ժամանակի ուշադրաւ անձեւրէն մին ըրին զինք թէ՛ երուսաղէմի միաբանութեան՝ և թէ՛ ազդին մէջ: Իսկ իբրեւ եպիսկոպոս և լուսարարապետ իր գործունէութեան տասնօթ տարիները Ս. Աթոռոյ մէջ, շնորհիւ իր նախանձախնդրութեան և կորովին, զինք արժանի ըրած են երախտագիտութեան և համբաւի. հուսկ ապա բանալով անոր կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան գլուխները:

Սակայն եկող տարիները խեթիւ նայեցան իրեն. 1909 ի կոտորածը, և համաշխարհային պատերազմը, խորտակեցին իր յոյսերն ու ջանքերը, և զինք վշտալի, աստանդակսն, ու բազմախոց հովիւր ըրին իր զարնուած ու խորտակուած հօտին, որուն հետ բաժնեց տարադրութեան ու աքսորի կեանքը, 'եւ ցմրուր քամեց ստուապանքի և արցունքի բաժակը, և իբրեւ նոր օրերու երեւման, դառնօրէն լացաւ իր և իրեններուն անստոյգ ճակատագիրը:

Պատերազմէն յետոյ, տարիներու անորոշութենէն եւ թափառումներէն վերջ, մինչև կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հաստատուիլը յԱնթիլիաս, ան մասնակից եղաւ իր ժողովուրդի ցաւերուն և ուրախութեանց, պահելով միշտ իր հոգեկան կորովը: Հայրապետանոցի կազմակերպութեան զապփարին տենչացողն ու երկնողը ինք եղաւ, երբ կ'ուզէր ապահով կուռանի մը կապել կիլիկիոյ հոգևոր իշխանութիւնը: Իսկ հոգեյոյս Բաբգէն Վեհափառի ջանքերով ամբողջացած, և Շահէ Սրբազանի ճիգերով զարդարուած ձեռնարկներու, այսինքն կաթողիկոսարանի, դպրոցի. և սպարանի արդիւնքները խորացուցին հիմերը աւագուտի մը վրայ նստած այդ հաստատութեան, և սիրոյ ու խնամքի նուիրումներով հասցուցին իր այսօրուան վիճակին: — Տ. Սահակ կաթողիկոս կը փակէ իր աչքերը մեծ չափով միթիարուած ի տես այս բոլորին, իրագործուած տասը տարիներուն իր Աթոռի հովանիին ներքև: Հանգիստ իր հոգիին:

* * *

Վիշտը որով համակուած է կիլիկիոյ Աթոռը, կը խոցէ խորապէս նաև Ս. Աթոռոյս հոգևոր Պետը, որուն հետ տարիներէ ի վեր թէ՛ իբր աշակերտ, թէ՛ իբր միաբանակից, և ապա բարեկամ սրտակցօրէն կապուած էր: Ինչպէս նաև Ս. Յակոբեանց բովանդակ միաբանութիւնը, որ կրկնապէս տխուր կը զգայ ինքզինքը, իր ծոցէն իսկ ելած այս փառաւոր կեանքը ստիպուած ըլլալով սզալ, իր դեռ չհանգչած վշտահար աչքերով:

ԽՄԲ.